

Bruxelles, 31.10.2019.
COM(2019) 559 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

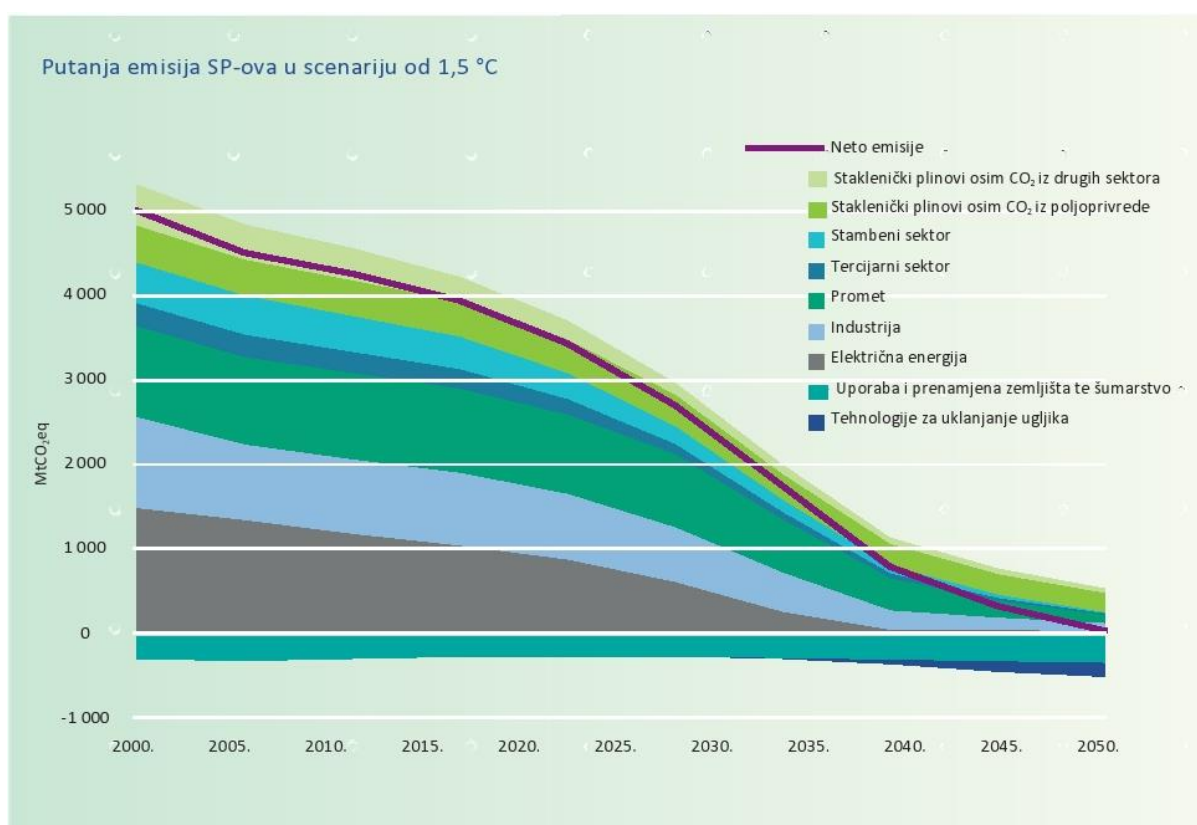
**Priprema za povećanje dugoročnih ambicija
Izvešće o napretku mjera klimatske politike EU-a 2019.**

{SWD(2019) 396 final}

1. ISPUNJAVANJE MEĐUNARODNIH OBVEZA EU-a

Oblikovanje vizije za postizanje klimatske neutralnosti do 2050.

Europska komisija predstavila je u studenome 2018. svoju stratešku viziju pod nazivom „Čist planet za sve”¹. U toj je strategiji opisano kako Europa može biti predvodnik u ostvarenju klimatske neutralnosti ulaganjem u izvediva tehnološka rješenja, osnaživanjem položaja građana i usklađivanjem mjera u ključnim područjima kao što su industrijska politika, financije ili istraživanje, uz istodobno osiguravanje socijalno pravedne tranzicije. Na slici 1. prikazan je jedan od mogućih putova k ostvarenju nulte neto stope emisija stakleničkih plinova 2050.

Slika 1.: Kretanje emisija stakleničkih plinova za EU u scenariju od 1,5 °C²

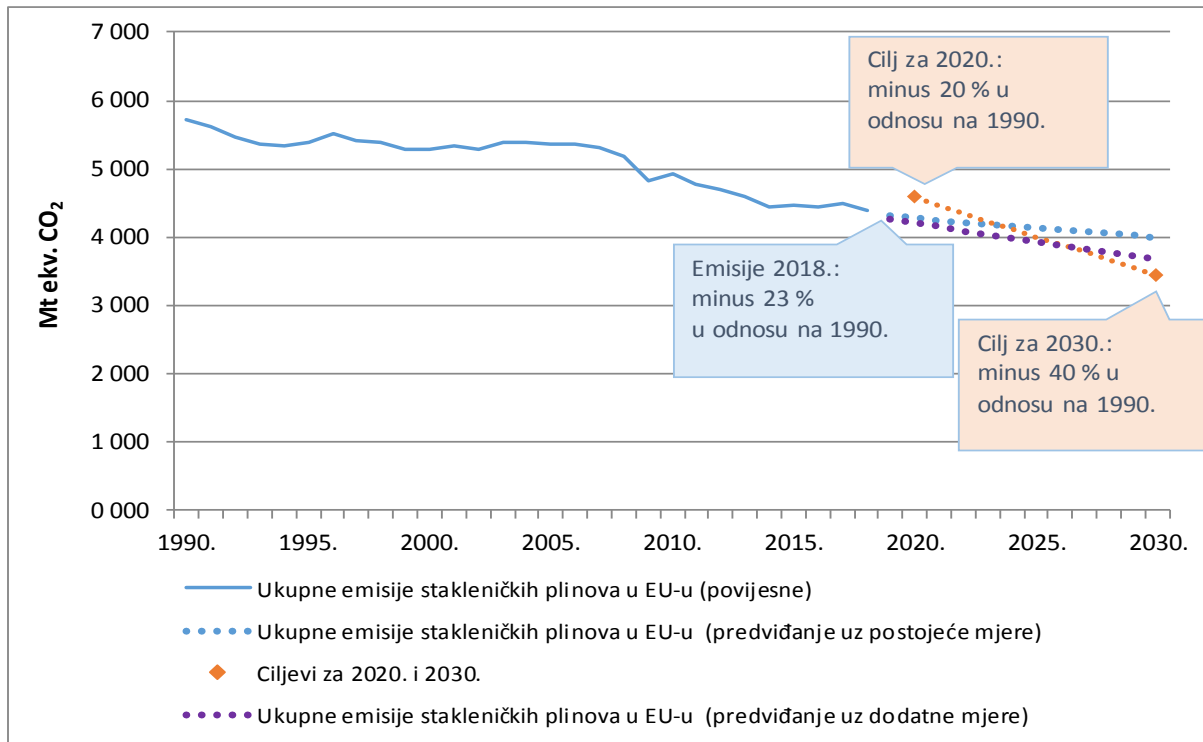
Komisijina strateška vizija poziv je svim institucijama EU-a, nacionalnim parlamentima, poslovnom sektoru, nevladinim organizacijama, gradovima i zajednicama te građanima, a posebno mladima, da svojim angažmanom pomognu osigurati da EU zadrži svoju vodeću ulogu i nastavi poticati druge međunarodne partnere da slijede njegov primjer. U institucijama EU-a i među dionicima vodile su se tijekom 2019. brojne rasprave o Komisijinoj strateškoj viziji. Te utemeljene rasprave korak su prema tome da se do početka 2020. donese i Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) dostavi ambiciozna dugoročna strategija kako se zahtijeva Pariškim sporazumom.

¹ COM(2018) 773 final: Čist planet za sve. Europska strateška dugoročna vizija za prosperitetno, moderno, konkurentno i klimatski neutralno gospodarstvo.

² Izvor: COM(2018) 773 final.

Emisije stakleničkih plinova smanjile su se 2018. za 2,0 %, dok je gospodarstvo EU-a nastavilo rasti

Emisije stakleničkih plinova u EU-u (uključujući međunarodni zračni promet) smanjile su se 2018. za 23 % u odnosu na razine iz 1990., kako se vidi iz preliminarnih podataka (vidjeti sliku 2.). Stoga je EU i dalje na dobrom putu da do 2020. ostvari svoj cilj iz Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime da se emisije stakleničkih plinova smanje za 20 %³. Emisije su 2018. bile za 2,0 % niže nego 2017. Dakle, emisije stakleničkih plinova u EU-u pale su na najnižu razinu od 1990. Od 1990. do 2018. ukupni BDP EU-a porastao je za 61 %. Intenzitet emisija stakleničkih plinova gospodarstva, koji se definira kao omjer emisija i BDP-a, smanjio se na 303 g ekvivalenta CO₂/EUR, što je manje od polovine razine iz 1990.

Slika 2.: Ukupne emisije stakleničkih plinova u EU-u uključujući međunarodni zračni promet (povijesne emisije u razdoblju 1990.–2018., predviđene emisije uz postojeće i dodatne mjere⁴ u razdoblju 2019.–2030.) i ciljevi smanjenja emisija stakleničkih plinova

Emisije iz stacionarnih postrojenja obuhvaćenih sustavom EU-a za trgovanje emisijama (ETS EU-a), odnosno većina emisija nastalih iz proizvodnje električne i toplinske energije te iz industrije, smanjile su se od 2017. do 2018. za 4,1 %⁵. Smanjenje je uglavnom ostvareno u sektoru proizvodnje električne i toplinske energije. To je u skladu s kretanjima u proteklih pet godina, tijekom kojih su se znatno smanjile emisije iz tih sektora. Razlog za to posebno su promjene u gorivima koja se upotrebljavaju za proizvodnju toplinske i električne energije, što uključuje i veću uporabu obnovljivih izvora energije.

³ EU je uz svoj cilj na temelju UNFCCC-a zajedno s Islandom preuzeo i obvezu smanjenja emisija u drugom obvezujućem razdoblju Kyotskog protokola (2013.–2020.). Cilj je smanjiti emisije za 20 % u odnosu na emisije iz bazne godine (uglavnom 1990.). Opseg se ponešto razlikuje od opsega cilja iz UNFCCC-a. EU i Island smanjili su emisije 2017. za 26 % u odnosu na baznu godinu.

⁴ Zbroj predviđanja država članica. Postojeće mjere znači mjere koje su države članice već provele. Dodatne mjere znači mjere koje države članice planiraju provesti.

⁵ To obuhvaća sve zemlje koje sudjeluju u ETS-u EU-a (njih 31).

Emisije koje nisu obuhvaćene ETS-om EU-a (kao što su emisije iz prometa, zgrada, poljoprivrede i otpada) smanjile su se od 2017. do 2018. za 0,9 %. Do smanjenja je došlo nakon što su se emisije iz tih sektora tri godine blago povećavale. Smanjenje je uglavnom ostvareno zbog učinkovitije potrošnje energije u zgradama. Emisije iz sektora poljoprivrede isto su se tako blago smanjile, dok su se emisije iz sektora prometa blago povećale u odnosu na 2017.

Osim toga, emisije iz sektora međunarodnog zračnog prometa nastavile su se povećavati 2018. te su u proteklih pet godina porasle za 19 %. Te su emisije u načelu obuhvaćene ETS-om EU-a, koji se trenutno odnosi samo na letove u Europskom gospodarskom prostoru (EGP).

EU je donio zakonodavstvo kako bi ostvario svoj cilj za 2030.

Unija je priopćila da je određen nacionalno utvrđeni doprinos na temelju Pariškog sporazuma u obliku smanjenja domaćih emisija stakleničkih plinova do 2030. od najmanje 40 % u odnosu na 1990. Kako je prikazano na slici 3., EU je donio zakonodavstvo koje će mu omogućiti da ispuni tu obvezu. Djelotvorna provedba svih ciljeva u području klime, energije i mobilnosti utvrđenih u pravu Unije mogla bi do 2030. čak dovesti do smanjenja emisija stakleničkih plinova u državama skupine EU-28 od najviše oko 45 % u odnosu na 1990.

Suradnja s Norveškom i Islandom kako bi se ostvario cilj za 2030.

Norveška i Island pristali su surađivati s EU-om kako bi ostvarili svoje ciljeve da do 2030. smanje emisije stakleničkih plinova za najmanje 40 % u odnosu na razine iz 1990. U kontekstu Sporazuma o EGP-u Norveška i Island provodit će od 2021. Uredbu o raspodjeli tereta i Uredbu o LULUCF-u. Norveška i Island od 2008. već sudjeluju u ETS-u EU-a.

	EMISIJE STAKLENIČKIH PLINOVA	ENERGIJA IZ OBNOVLJIVIH IZVORA	ENERGETSKA UČINKOVITOST	MEĐUPOVEZANOST	KLIMA U PROGRAMIMA KOJE FINANCIRA EU	CO ₂ IZ:
2020.	-20 %	20 %	20 %	10 %	2014.-2020. 20 %	
					2021.-2027.	AUTOMOBILA
2030.	Najmanje -40 %	≥ 32 %	≥ 32,5 %	15 %	25 %	-37,5 % kombija – 31 % kamiona – 30 %
Odredba o reviziji na višu vrijednost do 2023.						

Slika 3.: Okvir klimatske i energetske politike do 2030.

Države članice utvrđuju dodatne politike i mjere za ostvarenje ciljeva za 2030.

Države članice prvi su put 2018. pripremile nacрте integriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova (NECP-ovi)⁶. Ti nacrti planova pokazuju da države članice ostvaruju znatan napredak u utvrđivanju koraka za postizanje klimatskih i energetske ciljeva za 2030., iako je na tome potrebno

⁶ To se zahtijeva na temelju Uredbe (EU) 2018/1999 o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime.

još raditi. Europska komisija analizirala je ukupne učinke nacrtu planova na postizanje ciljeva za 2030. i objavila preporuke za pojedinačne zemlje⁷. Države članice moraju svoje planove dovršiti do kraja 2019.

Budući da su nacionalne politike i mjere već provedene, na temelju zbroja najnovijih nacionalnih predviđanja emisija stakleničkih plinova predviđa se da će se emisije do 2030. smanjiti za 30 %. Provedu li se planirane mjere ili ambicije navedene u nacrtima NECP-ova, očekuje se da će se sveukupnim smanjenjem emisija stakleničkih plinova u EU-u ostvariti cilj smanjenja od najmanje 40 %.

Najnovija predviđanja država članica, dostavljena nakon nacrtu NECP-ova, upućuju na to da se provedbom planiranih politika, ne uzimajući u obzir navedene ambicije (ciljeve), emisije mogu smanjiti za 36 % do 2030. Ta je procjena nešto niža od procjene iz nacrtu NECP-ova. Glavni su razlozi za tu razliku to što se u procjeni iz nacrtu NECP-ova u obzir uzimaju nacionalni ciljevi koje su Njemačka i Nizozemska navele u svojim nacrtima NECP-ova te to što je Poljska u svojem nacrtu NECP-a iznijela predviđanja i planirane mjere, no nije ih dostavila u okviru postupka izvješćivanja o predviđanjima 2019.

2. EMISIJE U SUSTAVU EU-a ZA TRGOVANJE EMISIJAMA (ETS EU-a)

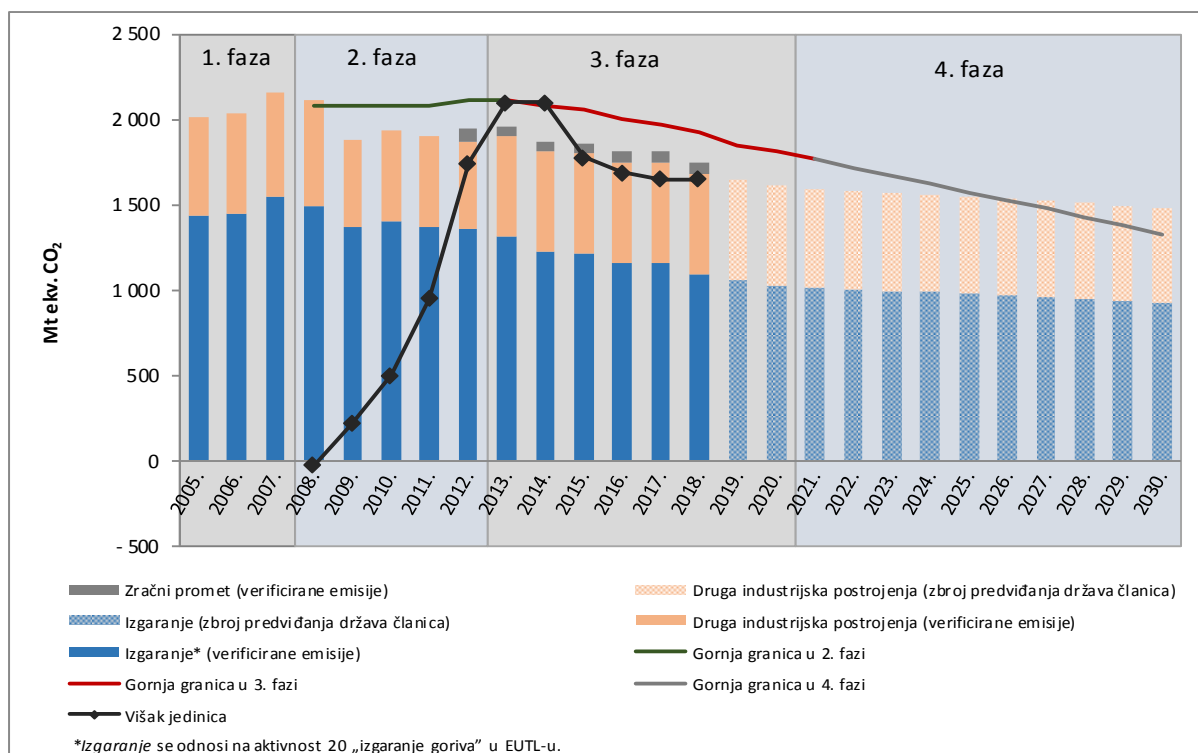
Sustavom EU-a za trgovanje emisijama (ETS EU-a) obuhvaćene su emisije iz približno 11 000 elektrana i proizvodnih pogona te zračnog prometa u zemljama sudionicama i među njima.

Prema podacima iz Registra Unije procjenjuje se da su se 2018. emisije iz stacionarnih postrojenja koja sudjeluju u ETS-u EU-a smanjile za 4,1 % u odnosu na 2017. Na smanjenje emisija uglavnom je utjecao energetska sektor, dok su se emisije iz industrije neznatno smanjile.

Kada je riječ o emisijama iz zračnog prometa, verificirane emisije i dalje su rasle te su 2018. iznosile 67 milijuna tona CO₂, što je povećanje od 4 % u odnosu na 2017.

Na slici 4. prikazani su povijesni i predviđeni razvoj emisija u okviru ETS-a te gornja granica i akumulirani višak emisijskih jedinica u okviru tog sustava.

⁷ <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy-and-energy-union/governance-energy-union/national-energy-climate-plans>

Slika 4.: Verificirane emisije u okviru ETS-a u razdoblju 2005.–2018., predviđanja država članica uz postojeće mjere za razdoblje 2019.–2030., gornje granice ETS-a u 2., 3. i 4. fazi te akumulirani višak emisijskih jedinica u okviru ETS-a u razdoblju 2008.–2018. Mt ekvivalenta CO₂⁸

Ukupni broj iskorištenih ili razmijenjenih međunarodnih jedinica do kraja lipnja 2019. iznosi otprilike 1,51 milijardu, što čini više od 90 % procijenjenoga dopuštenog maksimuma od 1,6 milijardi. Samo u 3. fazi (2013.–2020.) do kraja lipnja 2019. razmijenjeno je 453,49 milijuna međunarodnih jedinica.

Pripremajući se za početak funkcioniranja rezerve za stabilnost tržišta 2019. Komisija sustavno od sredine svibnja 2017. objavljuje podatke o višku⁹ za prethodne godine. Podaci o višku objavljeni su treći put u svibnju 2019. te on odgovara iznosu od oko 1,65 milijardi emisijskih jedinica¹⁰. Na temelju viška iz 2018. i revidiranog zakonodavstva o ETS-u EU-a za četvrto razdoblje trgovanja u okviru tog sustava (2021.–2030.) količine za prodaju na dražbi od rujna do prosinca 2019. te od siječnja do kolovoza 2020. smanjit će se za gotovo 397 milijuna emisijskih jedinica, odnosno 24 % viška.

⁸ Na slici su prikazane verificirane emisije u okviru ETS-a sa sektorskim i geografskim područjem primjene ETS-a u relevantnoj godini te se stoga ne može tumačiti kao vremenski niz prije 2013. Zračni promet uključen je u gornju granicu za razdoblje 2012.–2018.

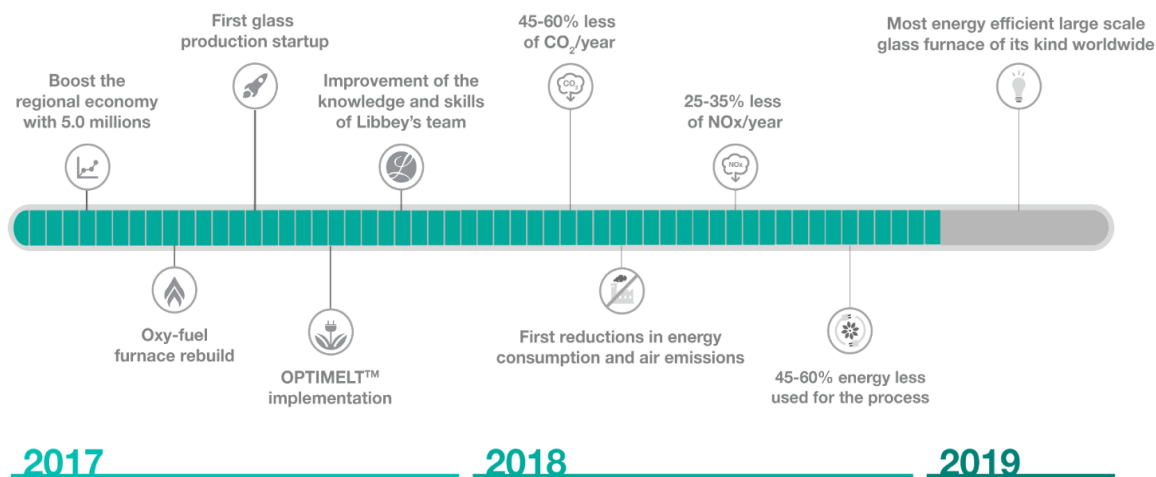
⁹ Višak odgovara „ukupnom broju emisijskih jedinica u optjecaju” kako je definirano u Odluci o uspostavi rezerve za stabilnost tržišta.

¹⁰ C(2019) 3288 final: Objava ukupnog broja emisijskih jedinica u optjecaju 2018. za potrebe rezerve za stabilnost tržišta u okviru sustava EU-a za trgovanje emisijama.

LIFE15 OPTIMELT* – Demonstracija termokemijskog reformiranja prirodnog plina radi smanjenja emisija stakleničkih plinova u energetski intenzivnim industrijama – industrija stakla.

U okviru projekta provodi se prva cjelovita demonstracija inovativnog koncepta oporabe otpadne topline. Tehnologijom poznatom kao OPTIMELT može se iskoristiti endotermna reakcija prirodnog plina s vodenom parom/CO₂ u dimnom plinu kako bi se oporabilo više topline nego što je prije bilo moguće u postupcima proizvodnje na visokim temperaturama.

Projektu je dodijeljeno 2,2 milijuna EUR putem programa LIFE, instrumenta EU-a za financiranje u području klime i okoliša.

*Projekt je primjer doprinosa fondova EU-a inovacijama u sektorima obuhvaćenima ETS-om.

3. RASPODJELA TERETA U POGLEDU EMISIJA

Emisije iz većine sektora koji nisu uključeni u ETS EU-a, kao što su promet, zgrade, poljoprivreda (emisije koje ne sadržavaju CO₂) i otpad, obuhvaćene su zakonodavstvom EU-a o raspodjeli tereta. Odlukom o zajedničkom naporu¹¹ utvrđeni su nacionalni ciljevi u pogledu emisija za 2020. izraženi kao promjena u postocima u odnosu na razine iz 2005. Države članice moraju se pridržavati i godišnjih graničnih vrijednosti emisija za razdoblje od 2013. do 2020. Na sličan se način u Uredbi o raspodjeli tereta¹² utvrđuju nacionalni ciljevi emisija za 2030.

Napredak u ostvarivanju ciljeva raspodjele tereta

Države članice planiraju kako će postići svoje ciljeve za 2030. u pogledu raspodjele tereta. Provedu li se planirane politike, EU bi do 2030. mogao smanjiti emisije povezane s raspodjelom tereta za 27–28 %¹³ u odnosu na 2005. To je nedvojbeni napredak u odnosu na postojeće politike i na temelju

¹¹ Odluka br. 406/2009/EZ o naporima koje poduzimaju države članice radi smanjenja emisija stakleničkih plinova s ciljem ostvarenja ciljeva Zajednice vezanih za smanjenje emisija stakleničkih plinova do 2020. godine.

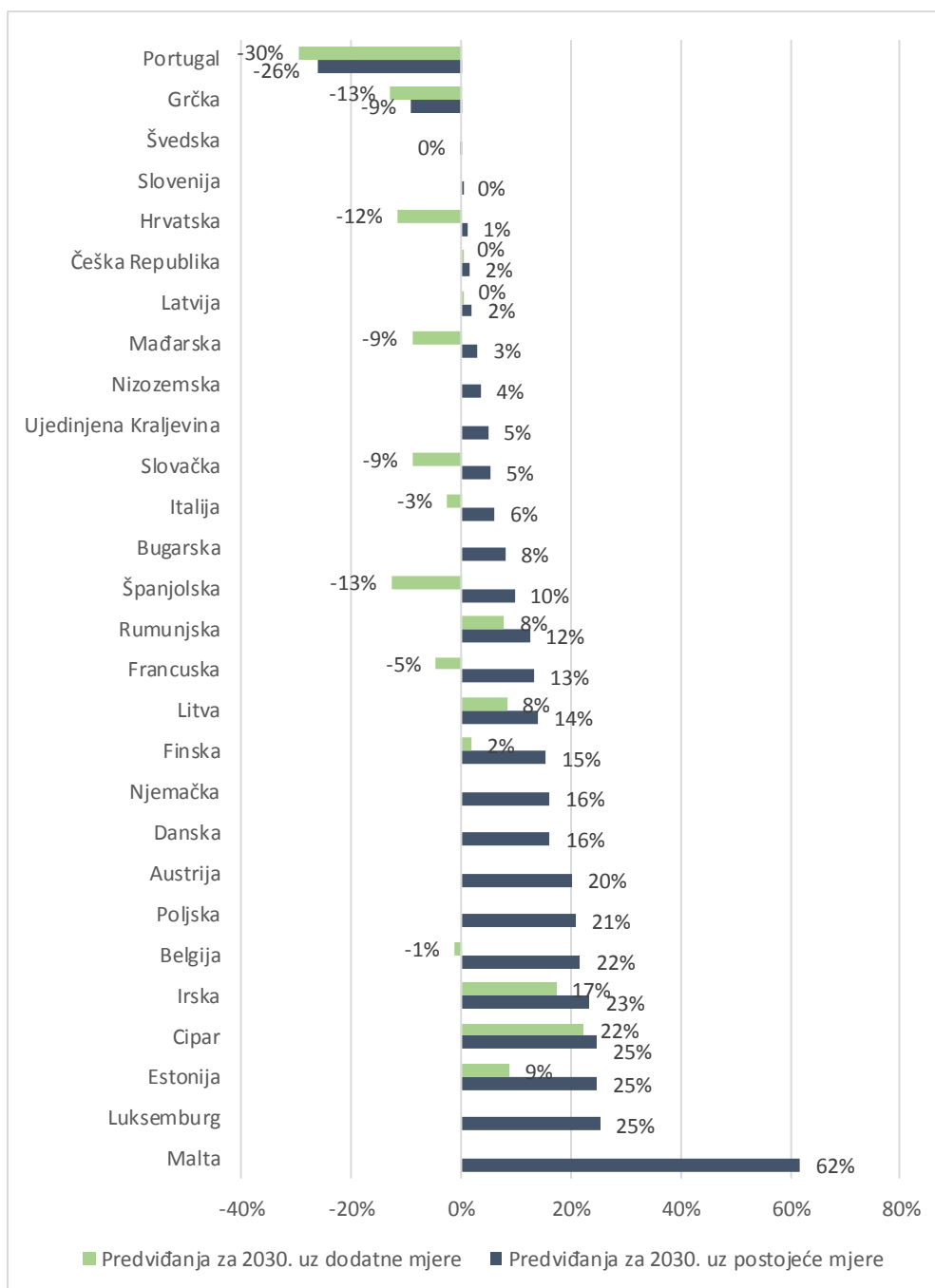
¹² Uredba (EU) 2018/842 o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma.

¹³ Predviđanja država članica „uz dodatne mjere“ dostavljena u ožujku 2019. upućuju na smanjenje od 27 %, dok je iz procjene za scenarije uz dodatne mjere izložene u nacrtu NECP-ova vidljivo smanjenje od 28 %.

njega emisije bi se do 2030. smanjile za 20 %. Međutim, kako bi se postigao cilj smanjenja emisija od 30 % na temelju raspodjele tereta, države članice trebat će utvrditi dodatne mjere. Europska komisija preporučila je određenom broju država članica da u svojim konačnim NECP-ovima preciznije opišu svoju strategiju postizanja cilja u pogledu emisija izvan ETS-a¹⁴ za cijelo razdoblje od 2021. do 2030.

Na slici 5. prikazana je udaljenost ciljeva država članica za 2030. na temelju Uredbe o raspodjeli tereta od njihovih predviđanja uz primjenu postojećih mjera te uz primjenu dodatnih mjera.

¹⁴ Ciljevi u pogledu emisija izvan ETS-a uključuju nacionalne ciljeve utvrđene na temelju Uredbe o raspodjeli tereta i obvezu o neutralnoj ili pozitivnoj bilanci na temelju Uredbe o LULUCF-u (vidjeti poglavlje 4.).

Slika 5.: Razlika između ciljeva iz Uredbe o raspodjeli tereta za 2030. i predviđenih emisija uz postojeće mjere te uz dodatne mjere izražen u postotku emisija bazne godine 2005. Negativne vrijednosti upućuju na premašivanje ciljeva, a pozitivne vrijednosti upućuju na to da ciljevi nisu postignuti.

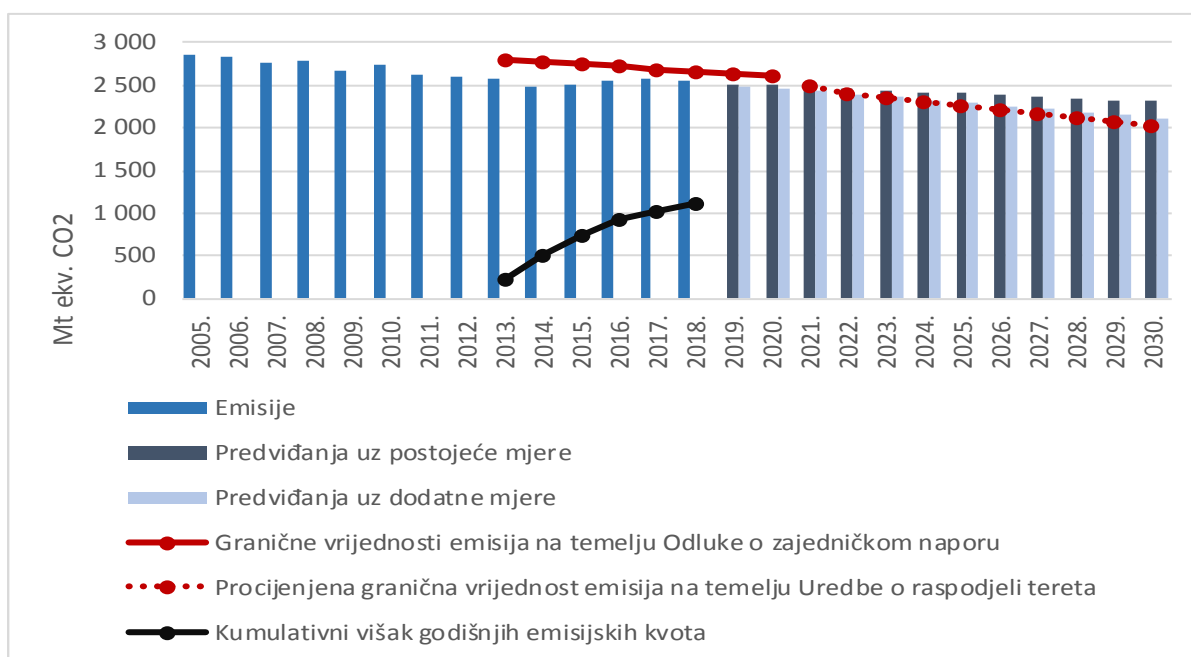
Preporuke državama članicama o njihovim nacrtima NECP-ova

Europska komisija izdala je u lipnju 2019. preporuke državama članicama koje se temelje na njihovim nacrtima NECP-ova. Kad je riječ o emisijama stakleničkih plinova izvan ETS-a, određenom broju država članica preporučeno je da:

- pojasne kako planiraju ostvariti svoj cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030. za sektore izvan sustava EU-a za trgovanje emisijama uzimajući u obzir dodatne troškovno učinkovite politike za razdoblje 2021.–2030.,
- pojasne kako planiraju ispuniti zahtjev da emisije iz uporabe zemljišta, prenamijene zemljišta i šumarstva (LULUCF) ne premašuju uklanjanja,
- razmotre, kao izvor financiranja, i troškovno učinkovitu provedbu prijenosa drugim državama članicama na temelju Uredbe o raspodjeli tereta.

Nekoliko država članica dobilo je i preporuke da ponovno razmotre razinu svojih ambicija u pogledu energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti kako bi se uklonile razlike u ambicijama na razini EU-a. Osim toga, brojnim je državama članicama dana preporuka da pumnije analiziraju uzajamno djelovanje planiranih energetske i klimatskih politika i mjera te onečišćenja zraka.

Kako se vidi na slici 6., emisije obuhvaćene Odlukom o zajedničkom naporu bile su 2018. za 11 % niže u odnosu na 2005. Time je za tri postotna boda premašen privremeni cilj smanjenja od 8 %. Od pokretanja sustava 2013. emisije u cijelom EU-u svake su godine niže od ukupne granične vrijednosti. To je dovelo do kumulativnog viška godišnjih emisijskih kvota od oko 1 110 Mt ekvivalenta CO₂ u razdoblju od 2013. do 2018. Predviđa se da će do 2020. emisije i dalje biti manje od godišnje granične vrijednosti te da će se cilj za 2020. u pogledu emisija povezanih s raspodjelom tereta premašiti za tri postotna boda uz primjenu postojećih mjera.

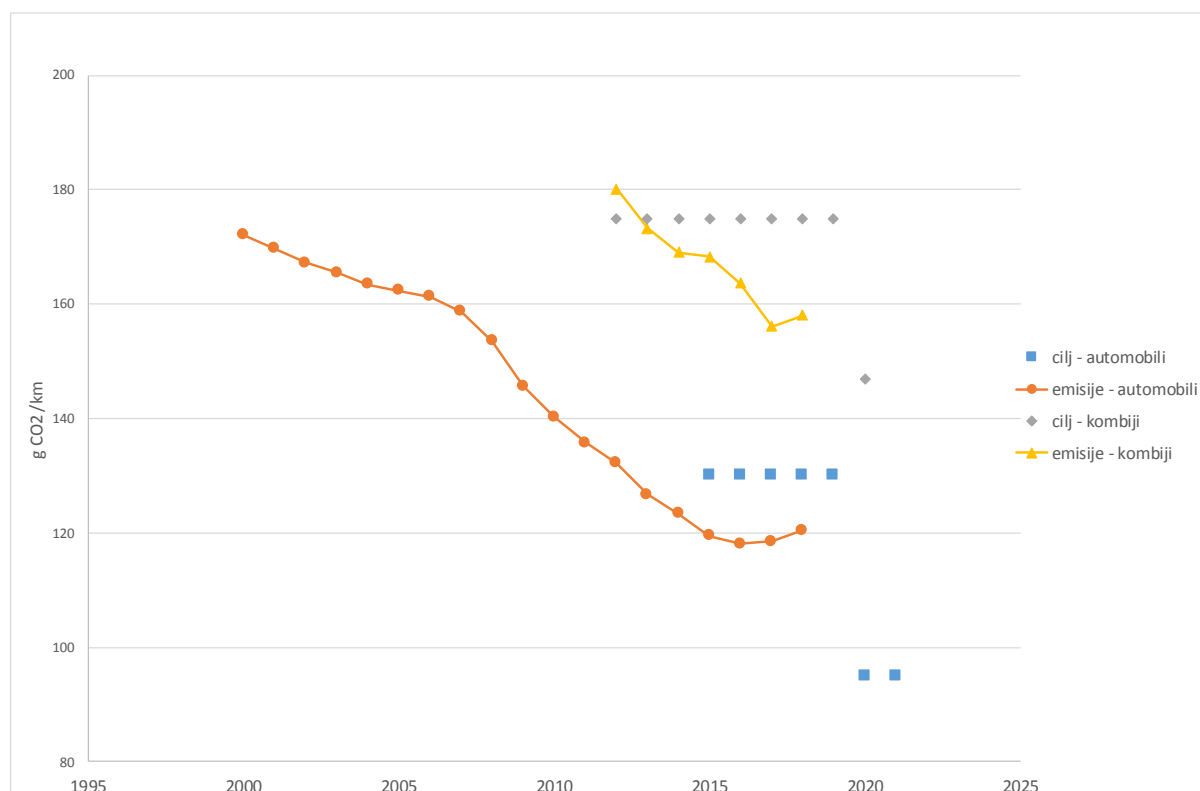

Slika 6.: Emisije u sektorima koji su trenutačno obuhvaćeni zakonodavstvom o raspodjeli tereta u razdoblju 2005.–2030. i godišnje emisijske kvote (Mt ekvivalenta CO₂)

Emisije u sektorima obuhvaćenima zakonodavstvom o raspodjeli tereta postupno su se smanjivale od 2005. do 2014. Emisije su se nakon 2014. povećavale tijekom triju uzastopnih godina, nakon čega je uslijedilo smanjenje 2018.

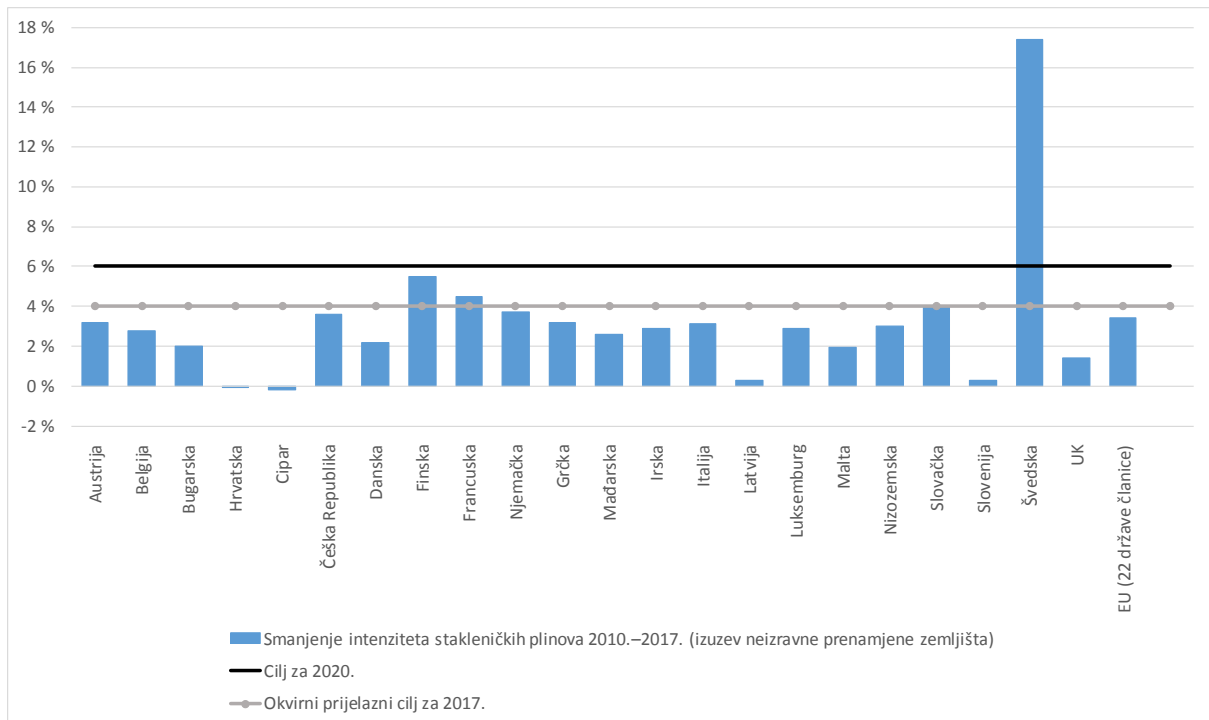
Više od trećine emisija povezanih s raspodjelom tereta potječe iz sektora **prometa**. Nakon smanjenja emisija u razdoblju od 2007. do 2013. emisije iz sektora prometa povećavale su se svake od zadnjih pet godina te su trenutno tek 3 % niže nego 2005. Države članice predviđaju da će uz primjenu postojećih mjera do 2030. doći do malog smanjenja (7 % u odnosu na 2005.). Međutim, provedu li se planirane politike i mjere, predviđa se da će se emisije iz sektora prometa do 2030. smanjiti za 18 % u odnosu na 2005.

Standardi emisija CO₂ koji se odnose na nove automobile i kombije ključni su pokretači smanjenja emisija u cestovnom prometu. Iako su prosječne emisije CO₂ po kilometru iz novih automobila i kombija i dalje niže od trenutanih primjenjivih ciljeva kako je prikazano na slici 7. u nastavku, iz privremenih podataka za 2018. vidljivo je povećanje emisija u usporedbi s 2017. Stoga će proizvođači vozila morati znatno smanjiti emisije svojeg voznog parka, u prosjeku za otprilike 25 g CO₂/km za automobile i 11 g CO₂/km za kombije, kako bi ispunili ciljeve za nadolazeću 2020. i 2021.

Slika 7.: Prosječne emisije CO₂ po kilometru za nove automobile i kombije

Direktiva o kakvoći goriva pridonosi smanjenju emisija stakleničkih plinova iz sektora prometa. Njome se države članice obvezuje da od dobavljača goriva zatraže da do 2020. smanje intenzitet emisija stakleničkih plinova u cijelom životnom vijeku isporučenih goriva za 6 % u odnosu na 2010. Prosječni intenzitet stakleničkih plinova iz isporučenih goriva bio je 2017. za 3,4 % manji nego 2010. (na temelju podataka 22 država članica koji su 2019. prvi put navedeni u izvješćima). Kako je prikazano na slici 8., ostvareni napredak znatno se razlikuje među državama članicama, no gotovo sve trebaju brzo poduzeti daljnje radnje kako bi se ispunio cilj za 2020.

Slika 8.: Smanjenja intenziteta stakleničkih plinova iz goriva koja su ostvarili dobavljači goriva u EU-u u 22 države članice koje su dostavile podatke, 2010.–2017.

Emisije nastale **potrošnjom energije u zgradama** variraju iz godine u godinu jer se potražnja za grijanjem mijenja ovisno o vremenu. Dugoročnije gledano, vidljiv je trend smanjenja emisija, za koji se predviđa da će se nastaviti do 2030. Predviđeno smanjenje emisija odraz je dostupnosti utrživih tehnologija kojima se smanjuju potražnja za energijom i integracija obnovljivih izvora energije. Države članice isplanirale su nove politike na temelju kojih se emisije mogu brže smanjivati.

Emisije iz **poljoprivrede** (ne sadržavaju CO₂) bile su 2018. na sličnoj razini kao 2005. te se predviđa da će u razdoblju do 2030. uz postojeće politike ostati stabilne. Čak i ako se provedu planirane politike, predviđa se tek blago smanjenje.

Postrojenje za proizvodnju bioplina Verbiostraw*

Verbiostraw je postrojenje za proizvodnju bioplina u kojem se slama pretvara u biometan, koji se pušta u lokalnu mrežu za opskrbu prirodnim plinom. Trenutačni kapacitet postrojenja iznosi 8 MW i povećat će se do 16,5 MW kako bi se u postrojenju proizvodilo do 140 GWh biometana godišnje.

Verbiostraw je prvi projekt svoje vrste u kojem se upotrebljava napredna tehnologija proizvodnje bioplina u velikim količinama. U postrojenju se primjenjuje inovativna tehnologija monofermentacije slame kako bi se proizvodio biometan samo iz slame. Time se dokazuje da se za proizvodnju biogoriva ne moraju upotrebljavati samo prehrambene sirovine, nego se mogu upotrebljavati i ostaci iz poljoprivrede.

Projekt se provodi u Schwedtu, u Brandenburgu (Njemačka), a dodijeljeno mu je 22,3 milijuna EUR sredstava iz pričuve za nove sudionike (program NER 300).

*Projekt je primjer doprinosa fondova EU-a inovacijama u sektorima obuhvaćenima zakonodavstvom o

Emisije iz **gospodarenja otpadom** smanjile su se od 2005. do 2018. za 33 % te se predviđa da će se i dalje znatno smanjivati.

Emisije obuhvaćene Odlukom o zajedničkom naporu koje nastaju u sektoru **industrije i u drugim sektorima** bile su 2017. za 12 % niže nego 2005. te se predviđa da će se nastaviti smanjivati. U okviru toga brojne tvari koje oštećuju ozonski sloj isto su tako snažni staklenički plinovi. EU već ispunjava svoje međunarodne obveze da do 2020. postupno ukine potrošnju tvari koje oštećuju ozonski sloj, kako se zahtijeva u Montrealskom protokolu. Osim 2012. potrošnja u EU-u izračunana na temelju Montrealskog protokola¹⁵ negativna je od 2010. Potrošnja 2017. izračunana je na -4 080 metričkih tona. Negativna potrošnja znači da se više tvari koje oštećuju ozonski sloj uništava ili izvozi nego što ih se proizvodi ili uvozi. Ti rezultati pokazuju da se tvari koje oštećuju ozonski sloj ne stavljaju ponovno u primjenu ako postoje druge mogućnosti koje su prihvatljivije za okoliš.

¹⁵ Zbirni parametar koji uključuje uvoz, izvoz, proizvodnju i uništavanje tvari koje oštećuju ozonski sloj, osim onih koje se upotrebljavaju za sirovine.

Komisija je 2019. evaluirala Uredbu o tvarima koje oštećuju ozonski sloj¹⁶. Iz evaluacije je vidljivo da se, iako je Uredba vrlo djelotvorna u postizanju ciljeva definiranih u njoj, ti rezultati možda mogu postići na učinkovitiji način.

Fluorirani staklenički plinovi skupina su plinova koji se često upotrebljavaju kao zamjena za tvari koje oštećuju ozonski sloj. Međutim, fluorirani staklenički plinovi snažni su staklenički plinovi. Uredbom o fluoriranim stakleničkim plinovima¹⁷ propisuju se postupno ukidanje fluorouglikovodika (HFC) na razini EU-a od 2015. i druge mjere za smanjenje emisija fluoriranih stakleničkih plinova kako bi se emisije do 2030. smanjile za dvije trećine u odnosu na 2014. HFC-i su obuhvaćeni i Kigalijskom izmjenom Montrealskog protokola, koja je stupila na snagu 1. siječnja 2019.

Iz podataka za 2017. vidljivo je da se isporuka fluoriranih stakleničkih plinova smanjila za 2 % u pogledu utjecaja na klimu (ekvivalent CO₂), ali se povećala za 3 % u pogledu mase u odnosu na 2016. Ukupna količina stavljena na tržište na temelju sustava kvota 2017. bila je za 0,4 % manja od dopuštene maksimalne količine¹⁸. Taj je uspjeh odraz sve veće uporabe plinova s nižim potencijalom globalnog zagrijavanja te upućuje na to da je Uredba djelotvorna u smanjenju emisija fluoriranih stakleničkih plinova.

Usklađenost država članica s Odlukom o zajedničkom naporu

Svih 28 država članica ispunilo je svoje obveze iz Odluke o zajedničkom naporu u razdoblju od 2013. do 2016. **Malta** je premašila svoje godišnje emisijske kvote u svakoj predmetnoj godini, ali je pokrila manjak kupovanjem godišnjih emisijskih kvota od Bugarske. **Finska, Poljska, Irska, Njemačka i Belgija** premašile su svoje godišnje emisijske kvote 2016., ali su uspjele pokriti manjak viškom godišnjih emisijskih kvota prenesenim iz prethodnih godina. **Švedska** nije iskoristila cijelu dodijeljenu emisijsku kvotu te je poništila višak godišnjih emisijskih kvota od 2013. do 2016. radi jačanja okolišnog integriteta sustava. Sve su ostale države članice prenijele višak kvota za eventualnu uporabu u idućim godinama. Za usklađivanje s obvezama iz Odluke o zajedničkom naporu nisu upotrijebljene međunarodne jedinice u okviru mehanizma čistog razvoja ni zajednička provedba.

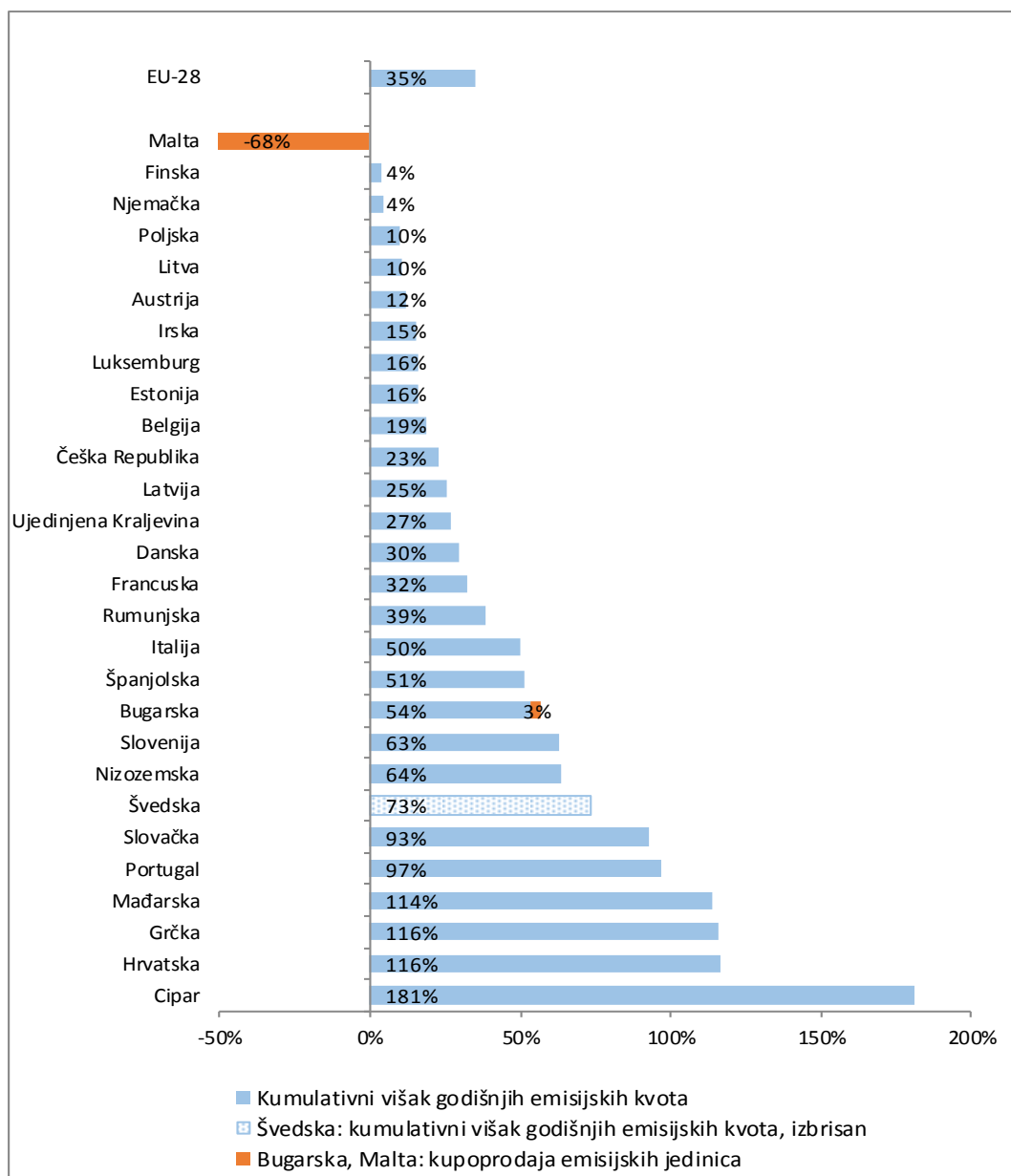
U tijeku je ciklus usklađivanja za 2017. **Malta** je 2017. svojim emisijama premašila godišnje emisijske kvote za 23 postotna boda. Stoga će Malta opet trebati kupiti godišnje emisijske kvote i/ili jedinice iz međunarodnih projekata. Emisije u **Njemačkoj, Poljskoj, Irskoj, Estoniji, Austriji, Bugarskoj i Cipru** premašile su godišnje emisijske kvote iz 2017. za 2–7 postotnih bodova. Emisije **Litve i Luksemburga** isto su tako bile nešto veće od njihovih godišnjih emisijskih kvota. Te države članice imaju višak godišnjih emisijskih kvota prenesenih iz prethodnih godina koje se mogu upotrijebiti da bi se osigurala usklađenost.

Kumulativni višak godišnjih emisijskih kvota po državi članici za razdoblje 2013.–2017. prikazan je na slici 9.

¹⁶ Uredba (EZ) br. 1005/2009 o tvarima koje oštećuju ozonski sloj.

¹⁷ Uredba (EU) br. 517/2014 o fluoriranim stakleničkim plinovima.

¹⁸ *Fluorirani staklenički plinovi 2018. – podaci poduzeća o proizvodnji, uvozu, izvozu i uništavanju fluoriranih stakleničkih plinova u Europskoj uniji, 2007.–2016.*, Europska agencija za okoliš.

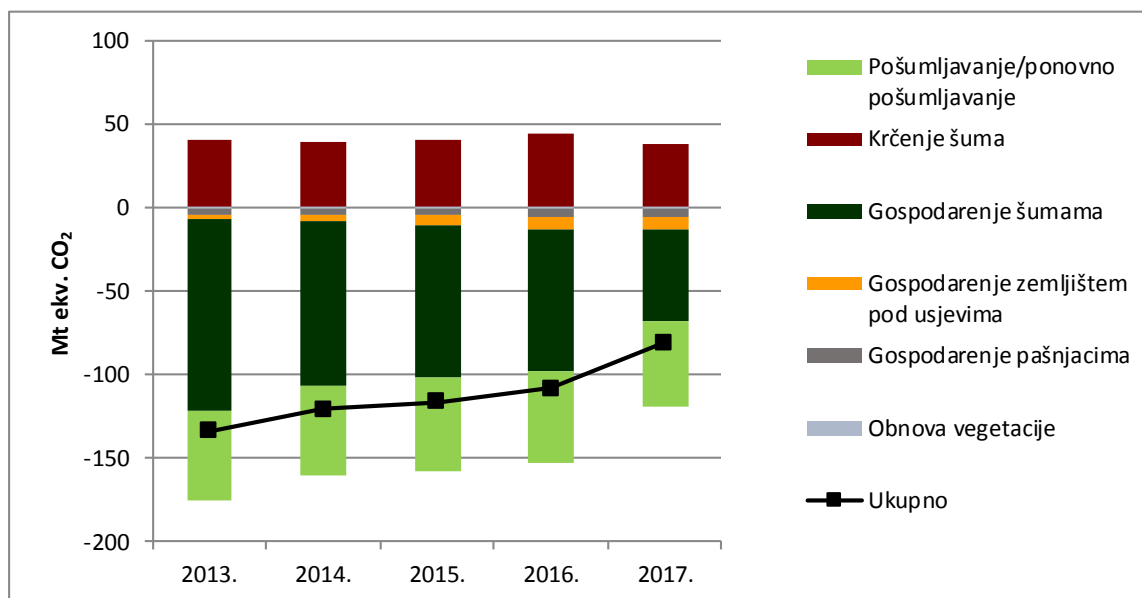
Slika 9.: Kumulativni višak godišnjih emisijskih kvota kao postotak emisija iz bazne godine 2005., 2013.–2017.

Preliminarni podaci za 2018. pokazuju da je stanje slično kao 2017. **Malta** je premašila svoje godišnje emisijske kvote za 27 postotnih bodova, **Irska** za 12 postotnih bodova, a **Poljska** za 9 postotnih bodova. Emisije **Estonije, Luksemburga, Njemačke, Austrije, Bugarske, Cipra, Finske i Belgije** također su bile veće od njihovih godišnjih emisijskih kvota. Emisije svih tih država članica već su bile veće od njihovih godišnjih emisijskih kvota 2016. ili 2017. ili u objema godinama.

Sve države članice, osim Malte, i dalje mogu ispuniti svoje obveze za 2018. iskorištavanjem godišnjih emisijskih kvota prenesenih iz prethodnih godina. Međutim, 2019. i 2020. neke države članice možda više neće imati dovoljnu količinu prenesenih godišnjih emisijskih kvota za pokrivanje eventualnog manjka. Predviđanja upućuju na to da će **Malta, Njemačka, Irska i Austrija** najvjerojatnije imati neto manjak godišnjih emisijskih kvota u razdoblju 2013.–2020. Države članice morat će u slučaju neto manjka primijeniti mehanizme fleksibilnosti iz Odluke o zajedničkom naporu (osim prenošenja i posuđivanja godišnjih emisijskih kvota).

4. UPORABA ZEMLJIŠTA, PRENAMJENA ZEMLJIŠTA I ŠUMARSTVO

Uporabom zemljišta i šumarstvom mogu nastajati emisije CO₂ u atmosferu, no može se i uklanjati CO₂ iz atmosfere. Države članice EU-a obvezale su se od 2013. do 2020. osigurati da se emisije i uklanjanja stakleničkih plinova koji su rezultat dodatnog djelovanja u tom sektoru uzimaju u obzir za ostvarivanje njihova cilja smanjenja određenog na temelju Kyotskog protokola. Međutim, te emisije i uklanjanja ne uključuju se u izračun ostvarenja cilja smanjenja domaćih emisija u EU-u za 20 % do 2020.

Slika 10.: Preliminarne obračunane emisije i uklanjanja za aktivnosti prijavljene u okviru Kyotskog protokola, drugo obvezujuće razdoblje, EU-28¹⁹

Iz ukupnih „obračunanih” terećenja i kredita EU-a po aktivnosti za razdoblje 2013.–2017. proizlazi prosječan ponor od –111,9 Mt ekvivalenta CO₂²⁰. Obračunani neto krediti pali su od 2013. do 2017. s –133,9 na –80,5 Mt ekvivalenta CO₂. Te količine za EU uključuju „obvezne aktivnosti” (pošumljavanje/ponovno pošumljavanje, krčenje šuma i gospodarenje šumama) te „odabrane aktivnosti” na temelju Kyotskog protokola²¹.

Prethodno opisano smanjenje neto kredita uglavnom je rezultat smanjenja kredita ili kredita koji se pretvaraju u terećenja za gospodarenje šumama u Hrvatskoj, Češkoj, Danskoj, Francuskoj, Italiji, Litvi, Portugalu, Sloveniji i Ujedinjenoj Kraljevini. Glavni je razlog povećanje stopa sječe. Na to su povećanje uglavnom utjecali znatno povećanje potražnje za drvom i nacionalne politike zbog kojih se pojačala sječa, a u manjem obujmu i sve veće starenje šuma, npr. u Danskoj i Francuskoj. Prirodne

¹⁹ Postavljena je gornja granica za emisijske jedinice za gospodarenje šumama, koje su iskazane kao godišnji prosjek ako ukupne emisijske jedinice u predmetnom razdoblju premašuju simuliranu gornju granicu tijekom istog razdoblja.

²⁰ Obračun je način evaluacije politika i poduzimanja ambicioznijih mjera u pogledu smanjenja emisija i povećanja uklanjanja. Valja uzeti u obzir da su terećenja i krediti obuhvaćeni obračunima preliminarni i simulirani jer će konačni obračuni biti dostupni tek nakon isteka obvezujućeg razdoblja (prosinac 2020.). Ovisno o aktivnosti primjenjuju se različita pravila obračuna: bruto-neto s referentnom vrijednosti 0 za pošumljavanje/ponovno pošumljavanje i krčenje šuma, neto-neto na temelju referentne vrijednosti (uglavnom emisije i uklanjanja za 1990.) za gospodarenje pašnjacima, gospodarenje zemljištem pod usjevima i obnovu vegetacije te razlika naspram referentne razine za gospodarenje šumama.

²¹ Sedam država članica odabralo je gospodarenje zemljištem pod usjevima, šest ih je odabralo gospodarenje pašnjacima, jedna je odabrala obnovu vegetacije, a jedna isušivanje i ponovnu uspostavu močvarnog zemljišta, ali još nije dostavila brojčane podatke.

nepogode isto su tako pridonijele povećanju emisija. Na primjer, emisije koje su nastale 2017. zbog šumskih požara u Italiji i Portugalu bile su među najvećim dosad zabilježenim emisijama. Štetočine i oluje ozbiljno su ugrozile šume u Litvi, Sloveniji i Češkoj.

Neizvjesno je hoće li se takav razvoj nastaviti. No, u kontekstu klimatskih promjena, očekuje se da će prirodne nepogode postati učestalije. Ponašanje na tržištu uglavnom će ovisiti o gospodarskom kontekstu. Očekuje se da će inicijative za zamjenu materijala i dobivanje energije iz drva uz programe pošumljavanja i ponovnog pošumljavanja postati brojnije jer se temelje na politikama koje će stupiti na snagu 2021.

Prema pravilima obračuna za drugo obvezujuće razdoblje Kyotskog protokola, za Cipar, Češku, Finsku, Francusku, Italiju, Latviju, Litvu, Nizozemsku, Portugal i Sloveniju u tom se preliminarnom obračunu iskazuju neto terećenja u razdoblju od najmanje godinu dana.

Okvir klimatske i energetske politike do 2030. prvi put uključuje emisije i uklanjanja iz zemljišta. Uredbom o LULUCF-u²² od svake se države članice zahtijeva da od 2021. osigura da se mjerama u tom sektoru obračunane emisije iz uporabe zemljišta u cijelosti nadoknade istovrijednim uklanjanjem CO₂ iz atmosfere. To „pravilo o neutralnoj ili pozitivnoj bilanci” znači da države članice moraju nadoknaditi emisije iz krčenja šuma, na primjer jednakovrijednim ponorima ugljika stvorenima pošumljavanjem ili poboljšavanjem održivog gospodarenja postojećim šumama.

Države članice dostavile su nacionalne računske planove za šumarstvo, uključujući predložene referentne razine za šume. Stručna skupina tehnički je ocijenila prijedloge²³, a Europska komisija objavila je tehničke preporuke za poboljšanje nacionalnih planova²⁴. Države članice trebale bi na temelju toga do 31. prosinca 2019. revidirati svoje planove.

U Komunikaciji Komisije „Čist planet za sve”²⁵ isto je tako riječ o emisijama i uklanjanjima iz sektora LULUCF-a. U zemljištima EU-a trenutačno se pohranjuje više emisija nego što ih se iz njih ispušta. Iako se predviđa smanjenje tog ponora, on će morati imati sve veću ulogu uz druga tehnološka rješenja kako bi se neutralizirale preostale emisije iz drugih sektora i do 2050. postigla nulta neto stopa emisija kako je prikazano na slici 1.

5. RAZVOJ POLITIKE OD LISTOPADA 2018.

EU nastavlja razvijati okvir politike za smanjenje emisija stakleničkih plinova i prilagodbu klimatskim promjenama. Prošle je godine ostvaren znatan napredak u smanjenju emisija u sektoru cestovnog prometa i promicanju održivog financiranja.

Cestovni promet

Uredbom²⁶ donesenom 17. travnja 2019. utvrđuju se nove standardne vrijednosti emisija za osobne automobile i kombije koje će se primjenjivati od 2020. nadalje. Do 2025. odnosno 2030. prosječne emisije iz novih automobila morat će biti za 15 % odnosno 37,5 % niže nego 2021., a prosječne emisije iz kombija morat će biti za 15 % odnosno 31 % niže nego 2021.

²² Uredba (EU) 2018/841 o uključivanju emisija i uklanjanja stakleničkih plinova iz korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva u okvir za klimatsku i energetska politiku do 2030.

²³ <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3638&news=1>

²⁴ SWD(2019) 213 final.

²⁵ COM(2018) 773 final.

²⁶ Uredba (EU) 2019/631 o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija CO₂ za nove osobne automobile i za nova laka gospodarska vozila.

Kada je riječ o teškim vozilima, u Uredbi²⁷ donesenoj 20. lipnja 2019. prvi se put utvrđuju standardne vrijednosti emisija CO₂ za teška vozila u EU-u. Emisije iz kamiona koji su tek stavljeni na tržište EU-a morat će do 2025. biti u prosjeku za 15 % niže nego 2019. te 30 % niže do 2030.

Obje uredbe sadržavaju mehanizam za poticanje uporabe vozila s nulnim i niskim emisijama od 2025. nadalje na temelju referentnih vrijednosti. Njima se uvode i nove odredbe kako bi se osigurala stvarna reprezentativnost emisija koje se prate.

Osim toga, 20. lipnja 2019. donesena je revizija Direktive o čistim vozilima²⁸ kako bi se u javnim natječajima promicala rješenja za čistu mobilnost.

Naposljetku, u tijeku su pregovori između Europskog parlamenta i Vijeća o reviziji i. Direktive o eurovinjeti²⁹ radi promicanja pametnije naplate cestovne infrastrukture i ii. Direktive o kombiniranom prijevozu³⁰ radi promicanja kombinirane uporabe različitih načina teretnog prijevoza (npr. kamiona i vlakova).

Održivo financiranje

Promjena obrazaca ulaganja nužna je za ostvarivanje ciljeva EU-a u području klime. EU u zakonodavnom okruženju svoj okvir za financijska tržišta i tržišta kapitala usklađuje s klimatskim pitanjima. Komisija je u ožujku 2018. predložila sveobuhvatan akcijski plan za integraciju održivosti na tržištima kapitala³¹, u kojem su iznesena tri glavna cilja: preusmjeravanje tokova kapitala prema održivim ulaganjima, upravljanje financijskim rizicima koji proizlaze iz klimatskih promjena, uništavanja okoliša i socijalnih pitanja te poticanje transparentnosti i dugoročnosti u financijskim i gospodarskim aktivnostima.

Europska komisija predložila je u svibnju 2018. prvi zakonodavni paket mjera³² za provedbu akcijskog plana. Suzakonodavci su postigli dogovor o Uredbi o objavljivanju podataka o održivim ulaganjima i rizicima za održivost te o Uredbi o referentnim vrijednostima za niske emisije ugljika i referentnim vrijednostima za pozitivan ugljični učinak. Komisija je izdala smjernice za korporativno izvješćivanje o informacijama povezanima s klimom na temelju Direktive o objavljivanju nefinancijskih informacija³³. U tijeku su pregovori o prijedlogu uredbe o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja (izrdom „taksonomije”). Napreduje i pripremni i nezakonodavni rad u pogledu drugih elemenata akcijskog plana.

6. FINANCIRANJE DJELOVANJA U PODRUČJU KLIME

Uključivanje klimatskih politika u proračun EU-a

EU je odredio da će u prosjeku trošiti najmanje 20 % svojeg proračuna u razdoblju 2014.–2020. na izdatke povezane s klimatskom politikom. Prema najnovijim dostupnim podacima ti su izdaci 2018.

²⁷ Uredba (EU) 2019/1242 o utvrđivanju emisijskih normi CO₂ za nova teška vozila.

²⁸ Direktiva (EU) 2019/1161 o promicanju čistih i energetski učinkovitih vozila u cestovnom prijevozu.

²⁹ https://ec.europa.eu/transport/modes/road/news/2017-05-31-europe-on-the-move_en

³⁰ https://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4242_hr.htm

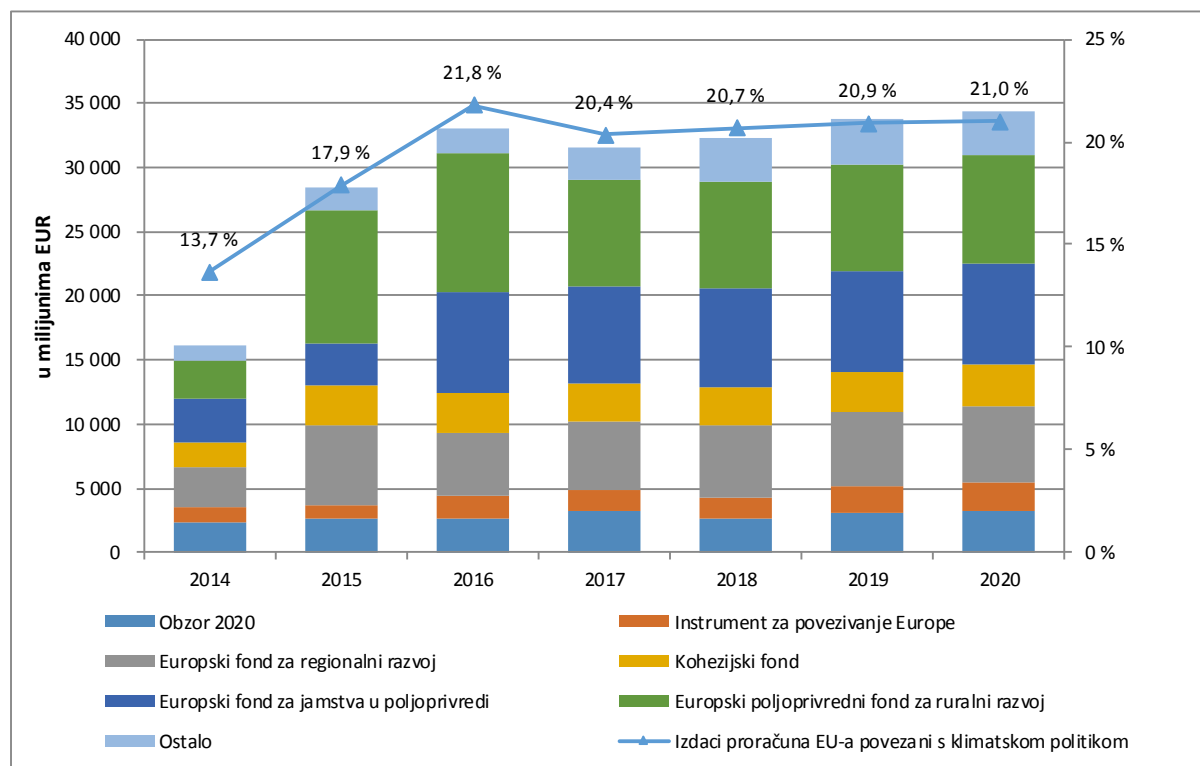
³¹ COM/2018/097 final.

³² https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en

³³ https://ec.europa.eu/info/publications/non-financial-reporting-guidelines_en#climate

iznosili 20,7 % proračuna³⁴. Nastavi li se taj trend, u prosjeku bi se realiziralo 209 milijardi EUR (19,7 % proračuna) u okviru trenutnog višegodišnjeg financijskog okvira (VFO).

Na temelju tog uspjeha Komisija je 2. svibnja 2018. predložila ambiciozniji cilj od 25 % izdataka za doprinos ciljevima klimatske politike u okviru sljedećeg VFO-a (2021.–2027.).³⁵

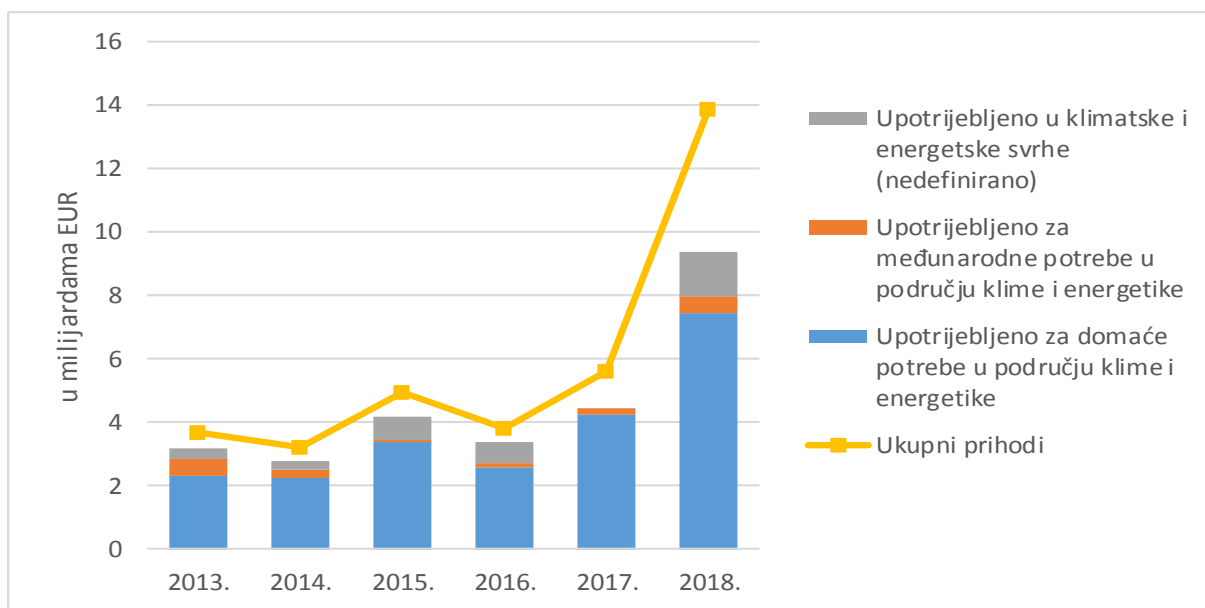
Slika 11.: Izdaci proračuna EU-a povezani s klimatskom politikom, 2014.–2020. (u milijunima EUR i kao postotak proračuna EU-a)

Uporaba prihoda od dražbi emisijskih jedinica u okviru ETS-a EU-a

Države članice ostvarile su 2018. prihod od 13,6 milijardi EUR od dražbi emisijskih jedinica u okviru ETS-a EU-a, što je za 8 milijardi EUR više nego 2017. zbog više cijene ugljika. Gotovo 70 % prihoda iskorišteno je 2018. ili ih se planira iskoristiti u klimatske i energetske svrhe. Gotovo 80 % prihoda upotrijebljeno je u razdoblju 2013.–2018. ili se planira upotrijebiti u takve svrhe. Većina prihoda namijenjena je za nacionalne potrebe i potrebe EU-a, dok se manji iznos odvaja u međunarodne klimatske i energetske svrhe. Na slici 12. prikazani su ukupni prihodi u okviru ETS-a EU-a i njihova uporaba u klimatske i energetske svrhe.

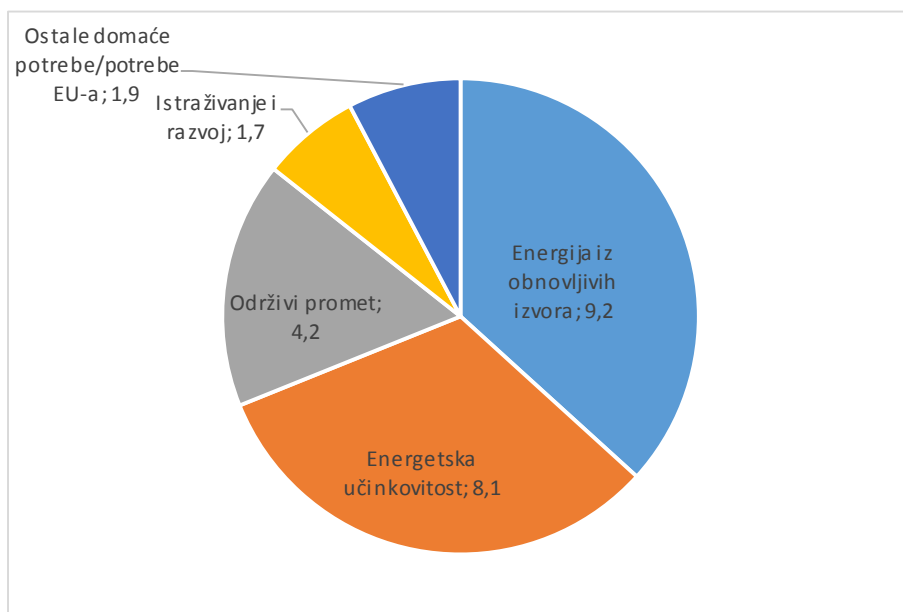
³⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/draft-budget-2020-wd-13-web-1.4_soe.pdf

³⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_hr

Slika 12.: Uporaba prihoda od dražbi emisijskih jedinica u okviru ETS-a, 2013.–2018. (u milijardama EUR)

Od prihoda potrošenih za domaće potrebe najveći su iznosi utrošeni na energiju iz obnovljivih izvora, energetska učinkovitost i održivi prijevoz. Na slici 13. prikazana je uporaba prihoda od dražbi za domaće potrebe.

Slika 13.: Uporaba prihoda od dražbi emisijskih jedinica u okviru ETS-a za domaće potrebe, 2013.–2018. (u milijardama EUR)

Pričuva za nove sudionike (NER 300)

NER 300 jedan je od najvećih svjetskih programa financiranja inovativnih demonstracijskih projekata proizvodnje energije s niskim emisijama ugljika. Financira se monetizacijom 300 milijuna emisijskih jedinica ETS-a EU-a.

Na temelju dvaju poziva na podnošenje prijedloga u 20 država članica EU-a dodijeljena su sredstva u iznosu od 2,1 milijarde EUR za 38 projekata u području energije iz obnovljivih izvora i jedan projekt hvatanja i skladištenja ugljika. Sedam je projekata aktivno, a za pet projekata očekuje se da će postati aktivno do kraja 2019. Pripreme za četiri projekta napreduju kako bi najkasnije do 30. lipnja 2021. postali funkcionalni.

S obzirom na problematičan gospodarski kontekst i kontekst politike u razdoblju od izrade programa NER 300, za 19 projekata odabranih za financiranje nije se mogla prikupiti dovoljna dodatna financijska potpora te su oni povučeni do srpnja 2019. Dodatna četiri projekta u različitim su fazama razvoja. Zbog povlačenja dvaju poziva na podnošenje prijedloga oslobodila su se sredstva u ukupnom iznosu od 1 358 milijuna EUR za ponovna ulaganja u postojeće financijske instrumente (623 milijuna EUR na temelju povlačenja prvog poziva) te u Inovacijski fond (735,5 milijuna EUR iz drugog poziva) (vidjeti okvir).

Instrument za demonstracijske projekte u području energetike InnovFin

Sredstva oslobođena iz poništenih projekata na temelju prvog poziva na podnošenje prijedloga (dosad 623 milijuna EUR) ponovno su uložena u instrument za demonstracijske projekte u području energetike InnovFin i u dužnički instrument u okviru Instrumenta za povezivanje Europe, kojima upravlja Europska investicijska banka.

Dosad su odabrana tri projekta u koja će se uložiti neutrošena sredstva iz programa NER 300 u okviru instrumenta za demonstracijske projekte u području energetike InnovFin, u iznosu od oko 73 milijuna EUR:

1. Wave Roller: doprinos iz programa NER 300 iznosit će 10 milijuna EUR;
2. Windfloat: projekt se podupire instrumentom za demonstracijske projekte u području energetike InnovFin u iznosu od 60 milijuna EUR iz neutrošenih sredstava u okviru programa NER 300. Projektu WindFloat dodijeljena su i bespovratna sredstva na temelju izvornog programa NER 300 u iznosu od gotovo 30 milijuna EUR;
3. mreža za punjenje električnih vozila Greenway: projektu su na temelju instrumenta za demonstracijske projekte u području energetike InnovFin dodijeljena financijska sredstva EIB-a u iznosu od 17 milijuna EUR od kojih se gotovo 3 milijuna EUR odnosi na neutrošena sredstva u okviru programa NER 300.

Osim toga, za četiri projekta osigurana je pomoć za razvoj projekta koja se financira neutrošenim sredstvima u okviru programa NER 300.

Inovacijski fond

Inovacijski fond uspostavljen je revidiranom Direktivom o ETS-u³⁶. Uz cijenu ugljika od 20 EUR/tCO₂ iznos od 10 milijardi EUR mobilizirao bi se za potporu demonstraciji inovativnih tehnologija i revolucionarnih inovacija u sektorima obuhvaćenima ETS-om EU-a na konkurentskoj osnovi. Delegirana uredba o funkcioniranju Inovacijskog fonda stupila je na snagu u svibnju 2019³⁷.

³⁶ Direktiva (EU) 2018/410 Europskog parlamenta i Vijeća od 14 ožujka 2018. o izmjeni Direktive 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije, članak 10.a stavak 8.

³⁷ 28.5.2019. – C(2019) 1492 – [Delegirana uredba Komisije \(EU\) 2019/856 o dopuni Direktive 2003/87/EZ u pogledu funkcioniranja Inovacijskog fonda.](#)

Komisija tijekom cijele 2019. aktivno sudjeluje u aktivnostima informiranja industrije i država članica kako bi im predstavila Inovacijski fond te kako bi se raspravilo o ključnim pitanjima za svaki sektor koja se odnose na odabir i provedbu projekata. Prvi poziv na podnošenje prijedloga planira se objaviti sredinom 2020. nakon čega će se objavljivati redoviti pozivi sve do 2030³⁸.

Fond za modernizaciju

U okviru Fonda za modernizaciju podupirat će se niskouglična ulaganja u energetske sustave deset država članica EU-a s niskim dohotkom³⁹ u udjelima koji su prethodno definirani Direktivom o ETS-u. Uz cijenu ugljika od 20 EUR/tCO₂ u sljedećem će se desetljeću dobiti iznos od otprilike 14 milijardi EUR. Veličina Fonda više se nego udvostručila nakon što je pet država članica donijelo odluku o prenošenju dijela svojih emisijskih jedinica na temelju solidarnosti i/ili prijelaznih besplatnih emisijskih jedinica. Europska komisija svoj je rad na uspostavi Fonda za modernizaciju započela nizom tehničkih radionica u svim državama članicama korisnicama, koje su se održale od rujna 2018. do siječnja 2019. U tijeku je daljnji pripremni rad kako bi se u prvoj polovini 2020. donio provedbeni akt.

LIFE – djelovanje u području klime

Program LIFE instrument je EU-a za financiranje djelovanja u području zaštite okoliša i klime kojim se sufinanciraju projekti s dodanom vrijednošću EU-a. Ukupni proračun za financiranje projekata u razdoblju 2014.–2020. iznosi 2,5 milijardi EUR u okviru potprograma za okoliš i 0,86 milijardi EUR u okviru potprograma za djelovanje u području klime. Većinom se projekata zaštite okoliša u okviru programa LIFE ostvaruju dodatne koristi za klimu.

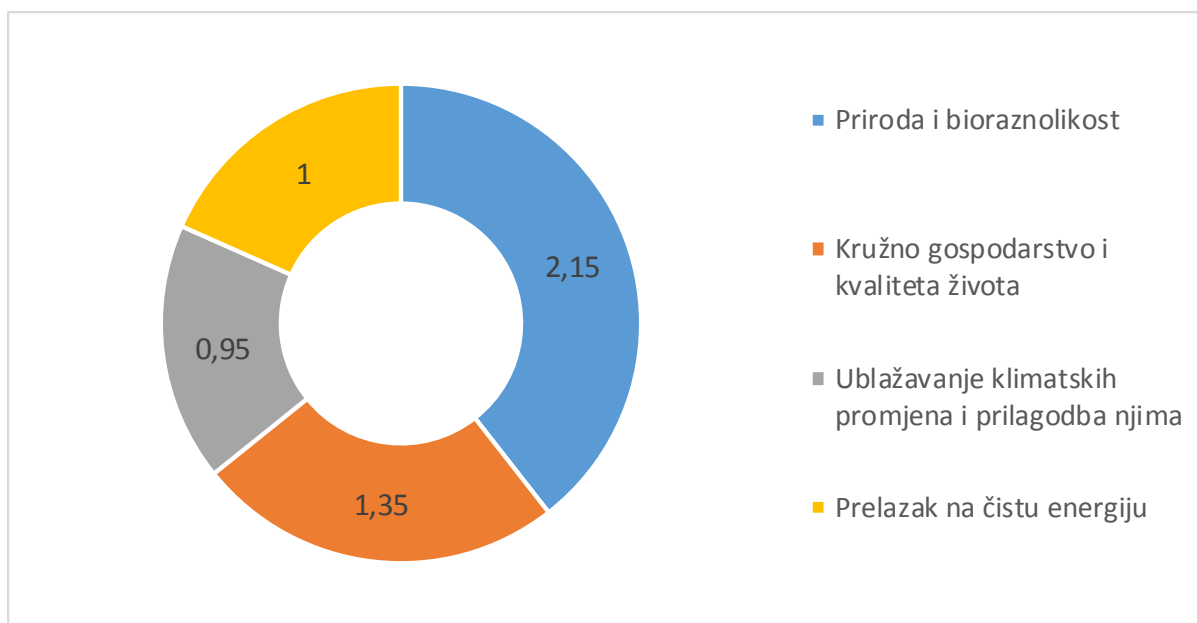
Programom LIFE za djelovanje u području klime podupiru se projekti ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe njima te upravljanje i informiranje u području klime. U okviru poziva na podnošenje prijedloga za LIFE iz 2018. za financiranje su preporučeni prijedlozi korisnika iz 21 države članice, pri čemu je najviše korisnika bilo iz Španjolske, Italije i Njemačke.

Predloženi višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. uključuje povećani proračun od 5,45 milijardi EUR za program LIFE namijenjen za djelovanje u području zaštite okoliša i klime.

Kada je riječ o djelovanju u području klime, postojat će dva potprograma: „Ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba njima” te „Prelazak na čistu energiju”. Očekuje se da će proračun za djelovanje u području klime tijekom 2021.–2027. iznositi oko 1 milijarde EUR. Aktivnosti potprograma „Prelazak na čistu energiju” trenutačno se financiraju u okviru programa Obzor 2020. i dodijelit će im se sličan proračun.

³⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en

³⁹ BG, CZ, EE, HR, LV, LT, HU, PL, RO i SK.

Slika 14.: Predložena dodjela proračunskih sredstava za LIFE 2021.–2027.

7. PRILAGODBA KLIMATSKIM PROMJENAMA

Prošle je godine postignut novi napredak na temelju Strategije EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama, koja je donesena 2013. kako bi se države članice pripremile za sadašnje i buduće utjecaje klimatskih promjena:

- ✓ trenutačno 26 država članica primjenjuje nacionalnu strategiju, dok su ostale države članice pri kraju s izradom svojih strategija⁴⁰;
- ✓ više od 1 900 većih i manjih gradova u Europi obvezalo se u okviru Sporazuma gradonačelnikâ na poboljšanje svoje otpornosti na klimatske promjene (što je povećanje za oko 900 gradova u odnosu na 2018.);
- ✓ nekoliko nacrtâ nacionalnih energetske i klimatskih planova sadržava ciljeve prilagodbe;
- ✓ poboljšana je platforma za prilagodbu klimatskim promjenama CLIMATE-Adapt;
- ✓ Europska komisija objavila je ažuriranu verziju svoje studije u okviru projekta PESETA⁴¹ o različitim utjecajima klimatskih promjena, uključujući ekonomsku procjenu;
- ✓ u okviru programa LIFE financiraju se projekti prilagodbe u ključnim područjima, npr. u području vodnih resursa.

⁴⁰ Hrvatska i Bugarska još rade na svojim nacionalnim strategijama.

⁴¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iii>

Projektom AgroClimaWater⁴² promiče se učinkovita uporaba vode i podupire prelazak na poljoprivredu otporniju na klimatske promjene u sredozemnim zemljama. Programom LIFE osigurava se potpora tom projektu u iznosu od 1,4 milijuna EUR.

Pokusne mjere u okviru projekta usmjerene su na maslinike te voćnjake s limunima i breskvama. Poljoprivrednici koji sudjeluju u projektu prilagođavaju svoje metode kako bi dobili najveće moguće urode unatoč maloj ili nepredvidivoj dostupnosti vode. Nakon samo dvije godine provedbe ostvareni su dojmivi rezultati u okviru projekta LIFE AgroClimaWater, kao što su smanjenje potrošnje vode od 15 % i za 50 % manja uporaba hranjivih tvari u Italiji te za 26 % veći urod na grčkim zemljištima obuhvaćenima pokusnim mjerama unatoč ekstremnim klimatskim uvjetima 2018.

Strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama evaluirana je 2018. uz pozitivne zaključke⁴³. Neka od **stečenih saznanja** mogla bi pomoći u definiranju budućih mjera prilagodbe klimatskim promjenama u Europi, na primjer:

- zbog međunarodnih zbivanja nastala je potreba da EU svoje mjere prilagodbe uskladi s Pariškim sporazumom, Okvirom iz Sendaija za smanjenje rizika od katastrofa i ciljevima održivog razvoja;
- potreba za prilagodbom sve bržim promjenama čak je veća nego u trenutku donošenja Strategije: trebamo bolje zaštititi infrastrukturu od utjecaja ekstremnih vremenskih uvjeta i klimatskih promjena;
- **pristupi koji se temelje na ekosustavu** trebaju biti bolje uključeni u procjenu i odabir mogućnosti prilagodbe;
- pitanjima **javnog zdravlja** trebalo bi posvetiti više pažnje u politici i planiranju prilagodbe.

U okviru **Obzora Europa** pokrenuta je **misija za prilagodbu i društvenu preobrazbu**. Odborom te misije predsjedava gđa Connie Hedegaard. Misijama u okviru Obzora Europa osigurat će se i usmjeravati istraživanje i inovacije te će se određivanjem ambicioznih i razumljivih zadataka pridobiti potpora industrije i javnosti.

8. MEĐUNARODNA SURADNJA U PODRUČJU KLIME

Zračni promet

Vijeće Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva (ICAO) donijelo je 2018. međunarodne standarde i preporučene prakse kao dio svojeg programa za kompenzaciju i smanjenje emisija ugljika za međunarodni zračni promet (CORSIA). Cilj je programa CORSIA stabilizacija utjecaja emisija iz međunarodnog zračnog prometa na razinama iz 2020. kompenzacijom.

U tijeku je provedba na razini ICAO-a, no još nije dovršena. Prve obveze praćenja počele su se primjenjivati 2019., a pokusna faza počet će se provoditi od 2021. nadalje. Premda se 81 zemlja, na koju se odnosi 76,6 % globalnih emisija, već dobrovoljno prijavila za pristupanje 2021., i dalje postoje nesigurnosti u pogledu konačnog opsega i pouzdanosti programa zato što ne sudjeluju zemlje u kojima se odvija znatan zračni promet te se i dalje moraju donijeti odluke o emisijskim jedinicama prihvatljivima za kompenzaciju.

⁴² <http://www.lifeagroclimawater.eu/>

⁴³ https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en

Kako bi zaštitile područje politike EU-a, države članice EU-a obavijestile su⁴⁴ ICAO o postojećim razlikama između značajki ETS-a EU-a za zračni promet i pravno obvezujućih značajki programa CORSIA koje su sadržane u međunarodnim standardima i preporučenim praksama.

Pomorski promet

Međunarodna pomorska organizacija (IMO) donijela je 2018. svoju strategiju za smanjenje emisija stakleničkih plinova iz brodova, uključujući međunarodnu obvezu smanjenja emisija do 2050. za najmanje 50 % u odnosu na razine iz 2008. (uz prijelazne ciljeve smanjenja intenziteta ugljika). Države članice EU-a kao članice Međunarodne pomorske organizacije moraju postupati u skladu s tom obvezom.

Strategija IMO-a sadržava popis predloženih kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih mjera za postizanje ciljeva strategije, a prednost se daje onim mjerama čijom se primjenom već prije 2023. mogu ostvariti dodatna smanjenja emisija uz oslanjanje na postojeće mjere IMO-a, kao što su projektni indeks energetske učinkovitosti i Plan za upravljanje energetsom učinkovitošću broda. Europska komisija aktivno sudjeluje u trenutačnim pregovorima u IMO-u o konkretnim mjerama, među ostalim o prijedlozima država članica EU-a.

Brodovi koji pristaju u luke europskoga gospodarskog prostora počeli su 2018. pratiti svoje emisije i izvješćivati o njima, a prvi su podaci o emisijama objavljeni 30. lipnja 2019.⁴⁵ Tim se sustavom nastoje pružiti pouzdane informacije na kojima će se temeljiti odluke o oblikovanju politika te neophodna transparentnost kako bi se potaknuli uvođenje energetske učinkovite tehnologije i odgovarajuće ponašanje. Europska komisija do kraja 2019. dovršit će izvješće o funkcioniranju tog sustava tijekom prve godine.

Aktivnosti praćenja potrošnje loživog ulja u nadležnosti Međunarodne pomorske organizacije (IMO) počele su se provoditi 1. siječnja 2019., a prva se izvješća očekuju 2020. Stoga brodovi koji pristaju u luke EU-a moraju izvješćivati na temelju Uredbe EU-a o praćenju emisija, izvješćivanju o njima i njihovoj verifikaciji te na temelju sustava prikupljanja podataka IMO-a.

Podupiranje zemalja u razvoju

EU i njegove države članice i dalje su najveći svjetski pružatelji službene razvojne pomoći zemljama u razvoju, koja je 2018. iznosila 74,4 milijarde EUR. EU, njegove države članice i Europska investicijska banka ujedno su najveći osiguravatelji javnih financijskih sredstava za borbu protiv klimatskih promjena, a njihov je doprinos 2017. iznosio 20,4 milijarde EUR (najnoviji dostupni podaci)⁴⁶.

Države članice EU-a izdvojile su za Zeleni klimatski fond ukupni iznos od 4,7 milijardi USD tijekom početne mobilizacije sredstava Fonda, a taj iznos čini gotovo polovinu ukupnih obveza u iznosu od 10,3 milijarde USD. Uloga Europe vjerojatno će biti još veća u budućnosti. Njemačka i Norveška prve su zemlje koje su najavile udvostručenje doprinosa u tekućem ciklusu dopune sredstava Zelenog klimatskog fonda.

Globalni savez za borbu protiv klimatskih promjena (GCCA+) vodeća je EU-ova inicijativa u području klime. On u razdoblju 2007.–2020. osigurava bespovratna sredstva u iznosu od 750 milijuna EUR za djelovanje u području klime i razvoj kapaciteta u zemljama u razvoju, ponajviše u najnerazvijenijim zemljama i malim pacifičkim otočnim državama u razvoju. GCCA+ u okviru trenutačnog ažuriranja nacionalno utvrđenih doprinosa Pariškom sporazumu podupire partnere u

⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018D2027&from=EN>

⁴⁵ Uredba (EU) 2015/757 o praćenju emisija CO₂, izvješćivanju o njima i njihovoj verifikaciji.

⁴⁶ Brojčani podaci o financijskim sredstvima EU-a za borbu protiv klimatskih promjena za 2018. bit će objavljeni u zaključcima Vijeća o financiranju borbe protiv klimatskih promjena u jesen 2019.

oblikovanju klimatske politike i planiranju ambicioznih ciljeva ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe njima.

Planom EU-a za vanjska ulaganja potiču se ulaganja u zemljama u razvoju u Africi i u susjedstvu EU-a. Osam dosad danih jamstava pomoći će u uspostavi projekata energije iz obnovljivih izvora i povezivosti te njihovu približavanju milijunima ljudi u partnerskim zemljama. Na primjer, u okviru programa europskog jamstva za energiju iz obnovljivih izvora, na čijem su čelu četiri europske financijske institucije, iskoristio bi se iznos od najviše 3,4 milijarde EUR za projekte u subsaharskoj Africi. Tim bi se projektima smanjile emisije ugljika i nestašice električne energije, stvorilo bi se do 12 000 radnih mjesta i dodalo otprilike 2 GW proizvodnog kapaciteta iz obnovljivih izvora.

Pregovori o novom partnerstvu između EU-a i AKP-a (afrička, karipska i pacifička regija) za razdoblje nakon 2020. započeli su 28. rujna 2018. Sporazum planiran za razdoblje nakon isteka sporazuma iz Cotonoua⁴⁷ mora uključivati snažnu zajedničku predanost djelovanju u području klime. Osim toga, 2018. osnovan je novi Savez Afrike i Europe za održiva ulaganja i radna mjesta kojim se, među ostalim, nastoji poboljšati zaštita okoliša i rada.

Povezivanje sustava ETS sa Švicarskom

Nakon što su EU i Švicarska u studenome 2017. potpisali sporazum o povezivanju svojih sustava trgovanja emisijama, njihovi su parlamenti sada odobrili sporazum. Švicarska i EU u sljedećem koraku moraju ratificirati sporazum o povezivanju kako bi od 1. siječnja 2020. ta veza bila u funkciji.

⁴⁷ Sporazum iz Cotonoua sveobuhvatni je okvir za odnose EU-a sa zemljama AKP-a. Isteći će u veljači 2020.